אוצר מדרשים — מדרש שכל טוב

שכל טוב: מדרש על ספר בראשית ושמות, חברו ר' מנחם ב"ר שלמה ז"ל בשנת ד"א תתצ"ט (1139). יצא לאור עפ"י שני כ"י יחידים בעולם מאוצר הספרים באוקספורד קובץ 165 וקובץ 166, עם הערות ומבוא ע"י ר"ש באבער, ברעסלוי תר"ס—תרס"א. המדרש בעיקרו היה על חמשה חומשי תורה, ונשאר ממנו לפליטה על בראשית ושמות, ורק מן פ' לך ט"ו עד אמצע פ' יתרו י"ט. באוצר הספרים במינכען בקובץ כ"י 131 נמצאים שיורים מהתחלת ס' ויקרא והביאם רש"ב בתוך הספר.

המדרש נקרא "שכל טוב" כי כן כנהו המחבר בריש שמות וז"ל: שכל טוב יתן חן (משלי י"ג ט"ו) אמרתי אני בלבי לפתוח ספר יציאת כושרות בשכל טוב ולקרותו שכל טוב לכבוד יוצרי שהוא הכל העולם וכו'. ובפ' בא כתב: הרי לנו משנברא העולם ארבעת אלפים ושמונה מאות ותשעים ותשע שנה עד עכשיו שאני מנחם ב"ר שלמה עוסק לחבר חבורי זה ואשר קראתיו שכל טוב לכבוד אלהי ישראל. המחבר ר' מנחם ב"ר שלמה ב"ר יצחק (איננו ר' מנחם בר"ש בעל המאירי) חיבר ג"כ ספר "אבן בוחן" ובספרו זה מזכיר את שלשה בניו ידידיה ושאלתיאל ויצחק. ולפי דעת צונץ בספרו על הדרשות (גא"ל צד 108) חי המחבר באיטליא. גם המלות הלועזיות שהביא בספריו "שכל טוב" ו"אבן בוחן" כמעט כולם הם מלשון איטלקית. מגמת המחבר במדרש שכל טוב היא לבאר אה התורה עפ"י מדרשי חז"ל בתלמוד ומדרשים וספרי הגאונים, גם לפרש את הכתובים לפי פשוטם והוראת המלות עפ"י דקדוק הלשון. ומוסיף על מדרש הכתובים הלכות שונות ודרשות עפ"י קרי וכתיב, חסר ויתר, נקודות וטעמים. הוא מביא כמה פירושים בשם מנחם בן סרוק, ושאב הרבה דברים ממדרש לקח טוב לר' טוביה ב"ר אליעזר. גדולי המחברים הביאו את המדרש שכל טוב, כמו בעל ספר האסופות כ"י באוצר הספרים של מונטיפיורי בראמסגייט קובץ 115 כולל פרקי הלכות לחכם אחד מרבני אשכנז שחי בערך ה"א ק' (במאה הי"ג) ולפניו היה הכ"י שכל טוב עה"ת בשלימות. ר' מרדכי בר' הלל (בעל המרדכי) בסנהדרין סי' תרצ"ט כותב "וכן פסק שכל טוב והלכות גדולות ורבינו שמחה". הרא"ש בשו"ת הרא"ש תשובה ל"ג מביא את ספר המצות להרמב"ם ושכל טוב.